

Dýně útočí!

Halloween a historie jeho slavení

I. HALLOWEEN: OD STAROBYLÝCH MÝTŮ K DÝNÍM

Obří vydlabané dýně se svíčkou uvnitř, kostry a temné postavy zahalené kápí, šílený chechtot a opakující se formulka „trick or treat“¹: to je Halloween, nová móda či nový obyčej, který se poslední dobou prosazuje v celé Evropě – hlavně díky sugestivní filmové produkci vznikající za Velkou louží.

Oslava Halloweenu už pronikla z ulic i do škol a předškolních zařízení. Nezřídka ho učitelé slaví spolu s žáky, pořádají se scénky a dělá se výzdoba z vydlabaných dýní. Tváří v tvář tomuto fenoménu se z různých stran ozývají obavy: Někteří vidí v oslavách Halloweenu návrat k pohanským rituálům, jiní jej považují jen za konzumní folklor, něco jako masopust v nesprávnou roční dobu.

Kdo si v tom kontextu ještě vzpomene na Halloweenem postupně vytlačovaný křesťanský svátek Všech svatých? Pokud se 1. listopad vůbec objeví v médiích, pak se lidem překrývá se Vzpomínkou na všechny věrné zemřelé (lidově Dušičky), která

1 Volný překlad či výklad: Dejte nám sladkost (*treat*), jinak vám provedeme nějaký potouchlý kousek (*trick*).

v liturgii připadá na následující den. Přitom slovo Halloween je jen zkomolenina anglického výrazu irské provenience *All Hallows' Eve* – předvečer všech svatých. Halloween tedy má svůj základ v řádném katolickém svátku, kdy se nejprve připomínají zástupy vykoupených před Boží tváří a poté se v modlitbě vzpomíná na všechny zesnulé v Pánu. Bohužel dneska tento den mnohde vyústil do odpudivé parodie posvátna. Zdeformovaný název zastřel irské slovo *hallow* označující svatost. Jak je vůbec možné, že se z dávné křesťanské tradice vyklubala současná maškaráda v hororovém stylu?

Dnešní Halloween má kořeny v USA, kam si miliony irských emigrantů přivezly svou hlubokou úctu ke svatým i zvyk modliteb za zemřelé. Úcta ke svatým i k zemřelým však byla nepřijatelná pro převažující protestantskou a puritánskou kulturu severoamerického kontinentu. Sekulární verze oslav pak naprosto zastřela katolický význam slavnosti Všech svatých. Důraz se přenesl na morbidní prezentaci onoho světa pomocí duchů a strašidel, zombie (mrtvých, kteří vycházejí z hrobů), upírů živících se lidskou krví a zatracených duší, jež se údajně vracejí, aby trýznily ty, kdo jim v životě ublížili. Hrozné pojetí posmrtného života či spíše záhrobí je tak parodováno pomocí strašidelných masek a zlomyslných kousků.

V posledních desetiletích pronikají halloweenské dekorace i výjevy z filmových pláten a z rušných amerických měst i do staré Evropy, jež přejala nový „kult“ především komerčně (s veškerou výbavou více či méně morbidních artiklů, jako jsou lebky, kostry a strašidelné masky). Původně tedy nejde o žádnou formu novopohanství či ezoteriky, ale jen o parodii autentického křesťanského svátku, a to s ryze komerčním cílem – prodat trochu víc masopustních artiklů a zpropagovat několik hororových filmů.

Halloween se komerčně podbízí jako svátek dětí a mladých, zábavný i poněkud „transgresivní“ (v ten den jako by bylo přípustné překračovat hranice bontonu i morálky – *pozn. red.*). Lidé se převlékají za strašidla, upíry či zombie a pořádají se taneční párty v převlecích.

To už bohužel nelze považovat za pouhý byznys nebo za obdobu masopustního veselí. Je důležité správně pochopit kulturní pozadí svátku, jakož i okultní souvislosti a praktiky, které se na něj postupně nabalují.

Ezoterická literatura totiž považuje za významný den 31. říjen, o němž vypovídá: „Velký Sabba se vrací čtyřikrát ročně... Halloween je snad nejmilejším svátkem; *Samain* je „nejmagičtější“ dnem roku, Novým rokem ezoteriky; nejdůležitější svátek roku

pro následovníky Satanovy.“ Důležité datum keltské kultury, jemuž dalo křesťanství nový význam, se tedy stalo součástí okultního kalendária.

V mnoha podnicích se u této příležitosti nabízejí přímo ezoterické párty, kdy je možné – kromě tance a hodování – též konzultovat věštce nebo vykladače karet a horoskopů. Mladým lidem se tak nabízí příležitost přiblížit se k okultním praktikám a zdánlivě neškodná zábava se tak stává mostem, který je uvádí do světa ezoteriky, spiritismu a magie. Jinými slovy, ohledně magie a ezoteriky se tu cíleně vytváří přátelská atmosféra. Tyto skutečnosti zdola jsou představovány jako dobré, užitečné a zábavné, aby se o ně probouzel živý zájem.

Dobře víme, že ezoterika se dnes rozmáhá „na plný plyn“, jsou jí plné i bestsellery ve stylu Dana Browna. Ve skutečnosti chce nabídnout kompletní světonázor, pohled na božskou sféru i na veškeré stvoření. Činí tak prostřednictvím iniciačního „poznání“ (gnóze), které nabízí zdokonalení a překonání aktuálního zakoušení reálného světa za pomoci údajných skrytých pravd. Ezoterika je z podstaty synkretická, směšuje mnoho prvků a proudů různých náboženství a nauk, přičemž všechno se takzvaně „hodí do krámu“: od dohadů ohledně partnerského vztahu Marie Magdalské

s Ježíšem až po ožívování předkřesťanských pohanských praktik, čemuž říkáme „novopohanství“. Tento pompézní pojem v sobě skrývá nejrůznější zájmy, které už s ryzí vírou v Boha nemají co do činění.

„No Halloween, no party!“

Z toho důvodu se dnes setkáváme s naléhavým varováním, jež bývá adresováno rodičům, učitelům i animátorům dětí a mládeže: „Bojkotujte Halloween!“ Tato výzva zaznívá jak od biskupů, kteří mluví o „pohanském svátku“ podkopávajícím naši identitu, tak i od kněží či aktivních laiků.

Historik Franco Cardini zdůrazňuje, že bojkot by měl začít okamžitě, dříve než se daná praxe začne označovat za „tradicí“. Křesťanské tradice jsou ohrožovány spíše zevnitř, a sice nedostatkem vnitřní síly. Někdy i svou nejasností, malou srozumitelností.

Podle tohoto historika z Florencie je proto třeba pochopit, že nevkusná přehlídka démonů, upírů, strašidel, čarodějnic a zombie, která se pořádá koncem října téměř v celém západním světě, není jen nevkusným pseudokarnevalem, nýbrž skutečným útokem na naši hlubokou identitu, na naše

křesťanské tradice a v neposlední řadě na vnímání vzájemné solidarity mezi námi a těmi, kdo nás v životě předešli.

Franco Cardini se vyjádřil, že Halloween je znovuoživením pohanských zvyklostí, které křesťanství dávno překonalo a z nichž dokonce zapracovalo jejich pozitivní aspekty (např. právě úctu k zemřelým). Halloween je tedy na pohled legrační, ale ve skutečnosti velmi smutný projev současného odklonu od křesťanské víry. Snažme se ho rozklíčovat, abychom pochopili, jak důležité je postavit mu hráz.

Jiný známý publicista jménem Ernesto Galli Della Loggia (léta působil v italském deníku *Corriere della Sera*) se ptá, jak je možné, že se mladí i starší Italové náhle vyrojí na oslavách Halloweenu a zaplaví ulice i těch nejodlehlejších městeček své vlasti dýněmi, upíry, čarodějnicemi a skřítky. Podle něj se to děje proto, že tito mladí zřejmě už ani netuší, co jsou svatojánské ohně, a proto mají pocit, že americká varianta starobylého keltského svátku je pro ně jako ušitá. Galli Della Loggia trpce poznamenává, že všechno „neitalské“ může v Itálii počítat s téměř okamžitým zájmem, mnohdy i s ohromným úspěchem. Mentalita, postoje, vkus i hodnoty se „musejí“ stále více přizpůsobovat a ztotožňovat s těmi americkými. Lidé „mají svobodu“ osvojit si jakoukoli módní hloupost, parodovat jakýkoli rituál

a naletět na jakýkoli mýtus, hlavně když zavání „exotikou“ a má anglický název. Italové jsou natolik svobodní, že nemusejí přečíst jedinou knihu ročně, stačí jim příjem vysokých dávek televizního vysílání nebo změt poznatků ze sociálních sítí. Zdá se, že se díky této „svobodě“ mohou nechat okouzlit i čarodějnicemi, přízraky, satanskými kultury a dalšími „ceremoniemi“, jak se to stalo u masivního úspěchu Halloweenu.

Je vidět, že tentýž jasný postoj zaujímá nejen bezkonfesijní Galli Della Loggia, ale i katolík Cardini.

Stejně tak i katolická církev již vyjádřila své znepokojení ohledně pověr a pohanských zvyklostí, které vytlačují křesťanskou víru. Stalo se tak opakovaně, v Itálii díky deklaracím jednotlivých biskupů nebo prostřednictvím informačního střediska Italské biskupské konference.² První dva listopadové dny by neměly být dny strachu a hororových scén, ale svátky křesťanské naděje.

Ještě když byl kardinál Carlo Maria Martini arcibiskupem, pobízel milánské věřící k projevům úcty vůči zemřelým, ke křesťanské výzdobě hrobů a k modlitbám za zemřelé, aby tak podnítil znovuoživení pravého významu této roční doby věnované našim drahým, kteří už nejsou mezi námi. Kardinál

² SIR – Servizio di informazione religiosa.

se vyjádřil jasně: „Oslava Halloweenu k našim tradicím nepatří. Naše tradice má v sobě nesmírné hodnoty a měli bychom si ji uchovat. Úcta k zemřelým je součástí naší historie, je výrazem naděje na spásu v Kristu a projevem víry ve věčný život.“

Ovšem navzdory varování některých myslitelů či představitelů církve, Halloween nadále přitahuje nové a nové příznivce. Během let jakoby „dospěla“ i tato oslava. Výlohy prodejen již nenabízejí jen artikl pro děti, ale i pro dospělé, mezi nimi kromě dýňové výzdoby třeba i loutky čarodějnic, amulety, „léčivé“ kameny a jiné okultní pomůcky a předměty.

Symbyly Halloweenu, jako jsou netopýři, černé kočky, měsíc v úplňku, čarodějnice a strašidla, mají už velmi málo společného se starodávným keltským svátkem *Samain*, a ještě méně se slavností Všech svatých nebo s Památkou zesnulých. Jde spíš o okultní symbyly, které již zdomácněly v lidovém povědomí.

Měsíc v úplňku označuje noc, která je ideálním časem k provozování okultních rituálů. Černé kočky jsou zase spojovány s čarodějnicemi: údajně se čarodějnice dovedou převtělovat do koček, a proto se kolem nich vždycky nějaká potuluje. Netopýřům se připisují okultní schopnosti, protože mají některé vlastnosti ptáků, kteří jsou v okultní sféře symbolem duše, a zároveň i démonů, poněvadž žijí ve tmě.

Podle středověkých legend se ďábel rád proměňoval v netopýra.

Napůl žertem a napůl vážně se nám tedy podbízí jistý druh „okultní propedeutiky“. Ostatně i obhájci *Šifry mistra Leonarda* s oblibou opakovali, že je to přece „jen román“. S veselým přáním „Happy Halloween!“ se tak každoročně zdobí výlohy a organizují večírky, v některých školách na něj tematicky zaměřují celé vyučovací hodiny, např. se zdůvodněním, že jde o zábavnou formu výuky angličtiny. S tím se však podprahově propaguje ezoterika a široký proud hnutí New Age, s celým spektrem praktik včetně vyvolávání duchů, zájmu o pyramidy a egyptské kultury mrtvých, o magii, vampyrismus, reiki a tak dále.

OBSAH

I. HALLOWEEN: OD STAROBYLÝCH MÝTŮ K DÝNÍM.....	7
„No Halloween, no party!“	11
Odkud „dýňomanie“?	15
II. SAMAIN: KELTSKÝ NOVÝ ROK	21
Dlouhý odpočinek Slunce	24
Keltský roční cyklus	25
Otázka života a smrti	29
III. KELTSKÉ MÝTY:	
RELIGIOZITA KELTSKÉ POSPOLITOSTI	33
Druidové, bardí a vidoucí	34
Oengusův sen	36
Noční bdění	39
IV. SVÁTKY A JEJICH PROMĚNY V PRŮBĚHU STALETÍ	41
Pokřesťanštění starších tradic	41
Pohanské a křesťanské svátky.....	42
Skutečná noc čarodějnic	45
V. OD 2. LISTOPADU KE SV. MARTINOVÍ:	
PAMÁTKA ZEMŘELÝCH, OSLAVA SVATÝCH	51
Kalendáře a martyrologia	52
Od Samainu ke Všem svatým	54
Krok k Památce zesnulých.....	56
Svátek sv. Martina	59
VI. BYZNYS S KOSTÝMY A PŘEVLEKY:	
KELTSKÝ SEN – AMERICKÁ NOČNÍ MŮRA	63
Krvežíznivá královna Alžběta	63
Den Guye Fawkesa	65
Nový svět	68
VII. ČARODĚJNICE, UPÍŘI, SKŘÍTCI A DÝNĚ	71
Odkřesťanštění svátku	71
Halloween v USA a v Itálii	72
Novopohanské hnutí Wicca	74
Šílenství kolem Michaela Myerse	76
Prorocví Harryho Pottera	77
VIII. TADY SE SLAVÍ... CO VLASTNĚ?	
HALLOWEEN: ČAS PŘÍHODNÝ K OBRÁCENÍ	81
Symboly a jejich význam	82
ZÁVĚR	85